

KUUMA-SEUDUN YHTEISTYÖN PAINOPISTEET JA TOIMINTATAVAT 2022-2025

18.2.2022

MDI

Aluekehittämisen konsulttitoimisto

Janne Antikainen, MDI • Eero Holstila, MDI • Nanna Nieminen, MDI •

SISÄLTÖ

1. TIIVISTELMÄ: ”MIHIN KUUMA-SEUDUN YHTEISTYÖTÄ TARVITAAN?”	3
2. KUUMA-SEUDUN TAUSTA JA NYKYTILA	4
3. TULEVAISUUDEN HAASTEET	5
4. YHTEISTYÖN PAINOPISTEET VUOSILLE 2022-2025	6
4.1 Maankäyttö, asuminen ja liikenne	6
4.2 Vaikuttaminen lainsäädäntövalmisteluun, näkemysten ja äänen yhteen kokoaminen.	6
4.3 Alueen elinvoiman ja kilpailukyvyyn edistäminen	7
5. TOIMINNAN ORGANISOINTI JA JOHTAMINEN	7

1. Tiivistelmä: ”Mihin KUUMA-seudun yhteistyötä tarvitaan?”

KUUMA-seutu on toiminut lähes 20 vuoden ajan jäsenkuntiensa äänen ja näkemysten yhteen kokoajana sekä edunvalvojana etenkin MAL-asioissa. Kuntiin kohdistuvien isojen muutosten vuoksi KUUMA-seutu on nyt risteyskohdassa, jossa tulee löytää yhteistyölle uusi suunta ja tarkoitus sekä määritellä uudestaan toiminnan periaatteet ja organisointi.

KUUMA-seutu on edistänyt pääkaupunkiseutua ympäröivien KUUMA-kuntien tavoitteita MAL-asioihin, elinvoimaan ja kilpailukykyyn liittyen. KUUMA-yhteistyön ansiosta kunnilla on ollut paremmat edellytykset osallistua neuvotteluihin kuin yksittäisinä kuntina. KUUMA-yhteistyö on lisäksi mahdollistanut kuntien välisen vuoropuhelun sekä näkemysten ja kokemusten vaihtamisen. Kuntien välistä yhteistyötä ja KUUMA-seudun toimintaa on haastanut laaja maantieteellinen alue sekä kuntien erilaisuus ja erilaiset intressit, mikä on hankaloittanut yhteisten tavoitteiden ja näkemysten muodostamista. Myös KUUMA-yhteistyön organisoinnissa on havaittu epäkohtia, kuten vuosittain kiertävä puheenjohtajuus, jotka vaativat uudistamista.

Lähivuosina kuntiin kohdistuu merkittäviä muutoksia kuten SOTE-uudistus, TE-palveluiden uudistus ja SOTU-uudistus, jotka vaikuttavat myös kuntien väliseen yhteistyöhön. Etenkin Sote-uudistus ja KUUMA-kuntien jakautuminen neljälle eri hyvinvointialueelle merkitsee isoa muutosta yhteistyölle. Uhkana on, että jatkossa yhteistyö jäsenyytyä hyvinvointialueittain. KUUMA-kuntien johtajilla on kuitenkin vahva tahtotila jatkaa nykypohjalla tekemällä tiiviimpää ja syvempää yhteistyötä valituissa teemoissa. Toimintaympäristön muutosten sekä KUUMA-seudun toiminnassa havaittujen epäkohtien vuoksi KUUMA-seudun tulee löytää uusi suunta ja merkitys toiminnalle sekä tiivistää kuntien välistä yhteistyötä.

Jatkossa KUUMA-seudun yhteistyön tulee painottua valittuihin painopisteisiin, ja näiden osalta tulee tehdä tiiviimpää ja syvempää yhteistyötä. Yhteistyön painopisteet vuosille 2022-2025 ovat:

- » Maankäyttö, asuminen ja liikenne
- » Yhteinen vaikuttaminen lainsäädäntövalmisteluun sekä kuntien rahoitukseen ja tehtäviin. Näissä kysymyksissä jäsenkuntien näkemysten ja äänen yhteen kokoaminen.
- » Alueen elinvoiman ja kilpailukykyyn edistäminen

KUUMA-seudun toiminnan jatkuvuuden kannalta oleellista on kunnan viranhaltija- ja luottamusjohdon sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin. Kuntajohtajien tiivis yhteistyö jatkuu, minkä lisäksi poliittisen johdon sitoutumista vahvistetaan viestinnällisin keinoin sekä kokoamalla vuosittain kuntien edustajat ja poliittiset päättäjät yhteen.

KUUMA-seutu-liikelaitoksen toimiminen osana Keravan kaupunkikonsernia on edelleen toimiva malli. Myöskään kuntien maksuosuuksia tai liikelaitoksen resurssija ei ole tässä vaiheessa tarvetta muuttaa.

KUUMA-yhteistyön jatkuvuutta vahvistetaan ottamalla käyttöön uudenlainen ns. troikkamalli, jossa edellinen, nykyinen ja tuleva komission puheenjohtaja muodostaisivat puheenjohtajiston, mikä takaisi nykyistä paremmin tiedon ja osaamisen siirtämisen.

Edunvalvonnassa ja vaikuttamistyössä painopistettä siirretään lausuntojen valmistelusta ennakoivaan vaikuttamiseen. Vaikuttamisessa tiivistetään yhteistyötä Uudenmaan liiton, Uudenmaan kuntajohtajien, pääkaupunkiseudun ja alueen kansanedustajien kanssa. Lisäksi tavoitteena on hyödyntää vaikuttamisessa ja viestinnässä kaikkien KUUMA-seudun toimijoiden verkostoa paremmin.

2. KUUMA-seudun tausta ja nykytila

KUUMA-seutu muodostuu 10 Uudenmaan kunnasta ja sen tavoitteena on vahvistaa seudun edunvalvontaa, elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä. KUUMA-seudulla asuu yli 330 000 asukasta. Kuuma-seutuyhteistyö käynnistyi vuonna 2002 Keski-Uudenmaan kuntien (Tuusula, Järvenpää, Nurmijärvi ja Mäntsälä) aloitteesta. Seutuyhteistyön taustalla oli tarve yhteiselle edunvalvonnalle suhteessa pääkaupunkiseutuun ja ministeriöihin, Keski-Uudenmaan identiteetin ja yhteistyön vahvistaminen sekä kilpailukyyn ja elinvoiman vahvistaminen. Ensimmäisen kerran KUUMA-seutu laajeni vuonna 2005, jolloin Pornainen liittyi seutuun. Vuonna 2011 KUUMA-seutuun liittyivät Hyvinkää, Kirkkonummi, Sipoo ja Vihti.

Vuodesta 2013 lähtien Kuuma-seutu on toiminut liikelaitosmallilla osana Keravan kaupunkikonsernia. Ylintä päätösvaltaa käyttävät jäsenkunnat, joiden yhteinen toimielin on KUUMA-johtokunta. KUUMA-seutu-liikelaitoksen johtoryhmänä toimii KUUMA-komissio, jonka jäseniä ovat KUUMA-seudun kuntien kaupungin- ja kunnanjohtajat sekä yhteistyöjohtaja. Komission tehtävänä on johtaa operatiivista toimintaa liikelaitoksen johtokunnan linjausten mukaisesti. Liikelaitoksen ja KUUMA-yhteistyön toiminta rahoitetaan jäsenkunnilta perittäviltä, asukasluvun perusteella määräytyvillä jäsenmaksuilla.

KUUMA-seutuyhteistyön puheenjohtajana toimii kukin jäsenkunta vuorollaan. Puheenjohtaja vaihtuu vuosittain ja järjestys on määritelty yhteistyösopimuksessa. KUUMA-seutulielikelaitoksella on kolme työntekijää, yhteistyöjohtaja, liikennesuunnittelija sekä kuntayhteistyön assistentti.

KUUMA-yhteistyön alkuvuosina yhteistyötä tehtiin laajemmin eri tehtäväalueilla, kuten kunnallisten palvelujen koordinoinnissa. Yhteistyöryhmien ja käsiteltävien teemojen määrää on karsittu vuosien saatossa. Tällä hetkellä yhteistyöryhmiä on viisi, minkä lisäksi Kuuma-seudun kunnat tekevät yhteistyötä tarvittaessa myös esiin nousevien tarpeiden myötä. KUUMA-seudun yhteistyöryhmiä ovat:

- Kilpailukyky- ja elinvoimaryhmä
- Kaavoitusryhmä
- Asuntoryhmä
- Liikenneryhmä
- Ilmastoryhmä

Lisäksi KUUMA-kuntien nuorisovaltuustot voivat halutessaan nimetä edustajan nuorten KUUMA-ryhmään, jolla on puhe-, läsnäolo- ja aloiteoikeus KUUMA-johtokunnan kokouksissa.

KUUMA-seudun toiminta painottuu tällä hetkellä maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen sekä elinvoimakysymyksiin. KUUMA-seutu on osapuolena MAL-sopimusneuvotteluissa, ja on vaikuttanut niiden kautta mm. liikenneinvestointeihin, mitä voidaan pitää keskeisenä onnistumisena. KUUMA-yhteistyön arvona voidaan pitää jo itsessään jäsenkuntien näkemysten yhteen kokoamista, yhteistä edunvalvontaa sekä yhteistyön tuomaa mahdollisuutta kuntien väliseen vertaistukeen ja vertaisoppimiseen. KUUMA-yhteistyö on avannut kunnille mahdollisuudet vaikuttaa ja päästä neuvottelupöytiin, joihin ei olisi ollut mahdollista yksittäisenä kuntana. Yksittäisten kuntien näkökulmasta myös apu ja tuki lausuntoasioissa on ollut tärkeää.

KUUMA-yhteistyön ongelmana on ollut laajenemisen jälkeen yhteisten tavoitteiden ja yhteisen näkemyksen muodostaminen kymmenen erilaisen kunnan välillä. Toinen toimintaa haastava tekijä on ollut KUUMA-seutulielikelaitoksen ohuet resurssit, minkä koetaan hankaloittaneen etenkin edunvalvontaa ja proaktiivista vaikuttamista. Kolmantena havaittuna epäkohtana voidaan pitää vuosittain vaihtuvaa puheenjohtajuutta.

3. Tulevaisuuden haasteet

Sote-uudistus ja KUUMA-seudun kuntien jakautuminen eri hyvinvointialueille luo uusia haasteita KUUMA-yhteistyölle. KUUMA-seutua koskettavat lähivuosina muutkin isot kuntiin ja niiden toimintaan ja rahoitukseen vaikuttavat uudistukset kuten TE-palveluiden siirto kuntien järjestämistä vastuulle 2024, suunnitteilla oleva SOTU-uudistus sekä valmistelu, jonka tavoitteena on luoda Suomeen monialaiset maakunnat. Valtion sitoutumista investointeihin Helsingin seudun saavutettavuuden parantamiseksi on lisättävä.

KUUMA-seudun jäsenkunnat jakautuvat neljälle eri hyvinvointialueelle, mikä luo riskin joukon yhtenäisyydelle. Tulevaisuudessa hyvinvointialueiden kuntien välinen yhteistyö tiivistyy, mistä voi seurata yhteistyön lisääntymistä myös muissa asioissa näiden kuntien välillä, jolloin tarve KUUMA-yhteistyölle vähenee. Toisaalta sote-uudistus lisää kuntien edunvalvontatarvetta suhteessa hyvinvointialueisiin, ja KUUMA-yhteistyö voi olla yksi vaihtoehto tälle edunvalvonnalle. Sote-uudistuksen toimeenpano vie myös kuntien resursseja, mikä vaikuttaa KUUMA-yhteistyöhön käytettäviin resursseihin.

Sote-uudistus vaikuttaa merkittävästi myös kuntien talouden perustaan, joten vaikuttamisen tarve valtioon suuntaan kasvaa. Myös muut kuntien rahoitukseen ja tehtäviin mahdollisesti tehtävät muutokset haastavat kuntia ja kuntien välistä yhteistyötä, ja luovat siten yhteisen edunvalvontatarpeen.

TE-palvelut on suunniteltu siirrettäväksi kunnille vuonna 2024. TE-palveluiden järjestämiskriteerinä on 20 000 henkilön työvoimapohja, ja vain osa KUUMA-kunnista täyttää tämän kriteerin. Järjestämiskriteerit sekä kriteerit yhteistoiminta-alueille voivat johtaa siihen, että myös TE-palvelut järjestetään hyvinvointialueittain. TE-palveluiden siirto voi siis osaltaan lisätä tiettyjen kuntien välistä yhteistyötä ja vähentää tarvetta KUUMA-seudun edunvalvonta- ja elinvoimayhteistyölle. Toisaalta TE-palveluiden siirtämisen osalta KUUMA-kunnat voivat tehdä yhteistyötä lainsäädäntöön vaikuttamisessa.

Työvoiman saatavuuteen liittyvät kysymykset haastavat kuntia ja luovat tarpeen kuntien väliselle yhteistyölle. Työvoiman saatavuus on tunnistettu haasteeksi myös KUUMA-seudun kunnissa.

Isojen kuntiin kohdistuvien muutosten jälkeenkin elinvoimapolitiikka ja MAL-investoinnit säilyvät kuntien vastuulla, ja niiden merkitys jopa korostuu. Maankäytön ja liikennejärjestelmän isot linjat (MAL) vaativat kehysalueen yhteistä tahdonmuodostusta ja neuvottelukykä. Tässä haasteena voi kuitenkin olla alueen laajuus ja kuntien erilaiset intressit mm. liikenneinvestointien osalta.

Helsingin seudun kasvu tulee olemaan yhtä suurta vuoteen 2060 mennessä kuin kuluneiden 40 vuoden aikana. KUUMA-seudun rooli logistiikkakeskittymänä kasvaa jo nyt erittäin voimakkaasti ja tämä kehitys tulee jatkumaan. Valtion panostukset seudun liikenneinfraan on saatava kasvu-uralle. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää nykyistäkin vahvempaa edunvalvontayhteistyötä pääkaupunkiseudun kanssa.

Toimintaympäristössä on myös muita tunnistettuja suuria ja viheliäisiä ongelmia ratkaistavaksi, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintä, mutta tämän ilmiön kohdalla vaikuttamisen foorumit ja ratkaisut löytyvät muilta tasoilta kuin KUUMasta.

4. Yhteistyön painopisteet vuosille 2022-2025

KUUMA-seutu toimii tulevinakin vuosina jäsenkuntiensa näkemysten ja äänen yhteen kokoavana voimana. Toiminta suunnataan aiempaa selvemmin kolmelle painopistealueelle. Yhteistyö maankäytön, asumisen ja liikenteen kysymyksissä on jatkossakin KUUMA-seudun toiminnan keskiössä. Lainsäädäntöön vaikuttamisen merkitys korostuu kuntien tehtäviin ja rahoitukseen kohdistuvien muutosten myötä. Tärkeää on myös pääkaupunkiseudun kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen koko metropolialueen elinvoiman ja kilpailukyvyn edistämiseksi.

KUUMA-seutuyhteistyössä keskitytään tunnistettuihin ydintehtäviin ja tiivistyvään vuoropuheluun viranhaltijoiden, poliittisten päättäjien ja muiden toimijoiden välillä 2022-2025. KUUMA jatkaa nykypohjalla, tehden tiiviimpää ja syvempää yhteistyötä valituissa teemoissa.

KUUMA-seudun yhteistyön painopisteet vuosille 2022-2025 ovat:

- » Maankäyttö, asuminen ja liikenne
- » Yhteinen vaikuttaminen lainsäädäntövalmisteluun sekä kuntien rahoitukseen ja tehtäviin. Näissä kysymyksissä jäsenkuntien näkemysten ja äänen yhteen kokoaminen.
- » Alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn edistäminen

4.1 Maankäyttö, asuminen ja liikenne

KUUMA-seudun jäsenkunnat tekevät tiivistä yhteistyötä MAL-asioissa. Toiminnassa keskeisessä roolissa on suunnitteluyhteistyö MAL-sopimusneuvotteluissa, joissa KUUMA-seutu on jatkossakin tärkeä osapuoli. KUUMA-kuntien välillä on yhteinen ymmärrys ja yhteiset tavoitteet maankäytön, liikennejärjestelmän isojen linjausten ja liikenneinvestointien osalta.

Yhteistyön ja edunvalvonnan tavoitteena on liikenneinvestointien saaminen alueelle, liikenteen sujuvoittaminen ja poikkiliikenteen parantaminen kuntien välillä. MAL-asioissa yhtenä tavoitteena on hyvien ratkaisujen löytäminen ilmasto- ja hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamisessa.

4.2 Vaikuttaminen lainsäädäntövalmisteluun, näkemysten ja äänen yhteen kokoaminen.

Kuntien tehtäviin ja rahoitukseen kohdistuvat muutokset luovat tarpeen yhteiselle vaikuttamiselle. Lainsäädäntöön vaikuttamisessa tavoitteena on kehyskuntien näkemysten huomioiminen ja kuntien rahoitusaseman turvaaminen. Vaikuttaminen tulee tapahtua proaktiivisesti jo valmisteluvaiheessa, ei siinä vaiheessa, kun lakiluonnokset ovat lausuntovaiheessa. Tavoitteena on vaikuttaa kuntiin kohdistuvien uudistusten valmisteluun. Keskeisiä lähivuosien uudistuksia ovat muun muassa:

- Sote-uudistus
- TE-palveluiden siirto kunnille
- Kaavoitus- ja rakennuslain uudistus
- Sosiaaliturvauudistus
- Monialaisten maakuntien valmistelu

KUUMA-seutu toimii jäsenkuntiensa näkemysten ja äänen yhteen kokoajana. KUUMA-kuntien yhteistyö ja neuvotteluvolyymi on tärkeä sekä kansallisen että maakunnan tason edunvalvonnassa. Maakunnan tasolla korostuu KUUMA-kuntien tavoitteet ja asema suhteessa pääkaupunkiseutuun.

Kansallisella tasolla vaikuttamisessa tehdään yhteistyötä Uudenmaan liiton, muiden Uudenmaan kuntajohtajien ja pääkaupunkiseudun kanssa. Tavoitteena on tiivistää yhteistyötä Uudenmaan kansanedustajien kanssa.

4.3 Alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn edistäminen

KUUMA-seutu tarjoaa pääkaupunkiseudun tarvitsemaa työvoimaa sekä tilaa yritystoiminnan ja logistiikan tarpeisiin. Vastaavasti Kuuma-seutu hyötyy pääkaupunkiseudun kaupunkien elinkeinodynamiikasta, mikä luo molemminpuolisen tarpeen yhteistyölle.

Tavoitteena on vahvistaa KUUMA-seudun elinvoimaa ja kilpailukykyä muun muassa ”Helsinki Ring of Industry” konseptin puitteissa tehtävällä Invest in -toiminnalla, joka tähtää koko metropolin kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen. Helsingin seudun kansainvälisen kilpailukyvyn varmistaminen ja ulkomaisten yritysten houkuttelu on koko metropolialueen yhteinen intressi, mikä vahvistaa pääkaupunkiseudun ja KUUMA-seudun yhteistyötä.

5. Toiminnan organisointi ja johtaminen

KUUMA-seutu-liikelaitos toimii osana Keravan kaupunkikonsernia, eikä toiminnan organisoitumista ole tällä hetkellä tarvetta muuttaa. Myös kuntien maksuosuudet koetaan sopiviksi. Työntekijäresurssien vähäisyys nähdään osin haasteena, etenkin nopean ad hoc -tyyppisen vaikuttamisen kannalta. Työntekijäresursseja ei voida kuitenkaan lisätä kasvattamatta kuntien maksuosuuksia. Tästä syystä korostuu toiminnan keskittyminen valittuihin painopisteisiin ja vaikuttamisen kysymyksiin sekä resurssien kohdentaminen niiden saavuttamiseen.

Toiminnan tuloksellisuuden kannalta tärkeää on kuntien sitoutuminen KUUMA-seudun yhteistyöhön ja yhteisiin tavoitteisiin. Kuntajohtajien tiivis yhteistyö on siis edelleen tärkeää. Oleellista olisi lisätä myös kuntien luottamushenkilöiden sitoutumista KUUMA-yhteistyöhön. Poliittisen johdon sitoutumista voidaan vahvistaa viestimällä KUUMA-yhteistyöstä säännöllisesti. Uutena ratkaisuna voisi olla myös ns. KUUMA-huippukokous, joka kokoaisi kuntien edustajat ja poliittiset päättäjät yhteen.

KUUMA-seudun vaikuttamistyö vaatii tuekseen verkostoja ja viestintää. Jatkossa on tärkeää hyödyntää sekä poliittisten päättäjien että viranhaltijoiden verkostoja entistä paremmin. Myös yhteisiä viestinnällisiä tekoja tarvitaan, jotta KUUMA-kuntien tavoitteet ja toiminta saavat näkyvyyttä. Vaikuttamisessa ja edunvalvonnassa on lisäksi tärkeää yhteistyö alueen kansanedustajien kanssa.

Vuosittain vaihtuva puheenjohtajuus on koettu hankalaksi toiminnan pitkäjänteisyyden ja edunvalvonnan vaikuttavuuden kannalta. Toisaalta kiertävällä puheenjohtajuudella on taattu kuntien tasaveroisuus, ja se on määritelty yhteistyösopimuksena. Uudenlainen ratkaisu olisi ns. troikkamalli, jossa edellinen, nykyinen ja tuleva puheenjohtaja muodostaisivat puheenjohtajiston, mikä takaisi tiedon ja osaamisen siirtämisen nykyistä paremmin.